

Poskušnja noviga v naših krajih celò malo znaniga poljskiga in drujiga kmetovavskiga orodja.

(Dalje.)

Kmetijska družba, deržaje se stariga prigovora: „dobro staro prihrani, boljšiga noviga se poloti“, je poskusila 6. dan t. m. na svojim vertu na Poljanah v pričo velike množice verlih možakov kmečkiga in gosposkiga stanu, nekteri celò iz sosedniga Štajarskiga, razno novo in stareji orodje, in veselje je bilo viditi s kakošno marljivostjo so vsi pričujoči opravilo razstavljeniga in poskuševaniga orodja pregledovali, primerovali, se skušinj z lastnimi rokami vdeležili in rabo orodja brez enostranosti cenili. Samo neka dva terdovratneža sta bila vmes, ktera sta neprenehama trobila, da naše staro davno drevó in naše staro davno domače orodje je za obdelovanje krajnske zemlje edino pripravno in vse drugo nič ne veljá; tode znati jima je bilo po žganjopuhu, da jima je žganjiče razum pomračilo.

Med drevesi je bilo Amerikansko, ki se samo brusi, čez vse dobro, prilično in za naredbo enoglasno spoznano, in brez dolziga pomislika je več pričujočih naročilo pri gospod predsedniku amerikansko drevó.

To drevó orje po volji oratarja plitvo ali globoko; vprežena živina ga memo staronavadniga dosti ložji vleče, reže brazdo do 9 palcov široko in jo popolnoma oberne; oratar malo terpi, in ima pri obračanju malo vzdigovati. Je za rabo koristno po ravninah, pa tudi v bregih, ako niso zlo stermi; enako dobro dela v teški kakor lahki brazdi, v zarašeni kakor v čisti zemlji; gré ohlapno za malo terpečo živino, brez da bi se mogli oratar in živina poustiti, kot pri našim drevesu. Pri tem drevesu en sam človek vse opravi.

Pervo po amerikanskim v dobrim delu in pripravnosti, zlasti pa v lahki napravi je bilo spoznano Švercovo po vsim svetu slavnoznanó drevó. V rahli ali terdi brazdi plitvo ali globoko, na čisti ali zarašeni njivi po ravninah ali bregih povsod enako obrača lepo brazdo. Tudi pri tem drevesu oratar samec malo terpi, tode mora bolj paziti, in ročnika ne smé iz roke spustiti. Kar je videz razodeval, mora naprežena živina pri tem nekoliko več kot pri amerikanskim vleči. Na Fužinskim gradu pod Ljubljano orjejo že dve leti zgol s takimi drevesi, hlapci so se jih s takim veseljem poprijeli, da prejšnjih dreves več ne pogledajo, spoznaje, da se s Švercovim drevesom lepši, koristnejši in ohlapnejši delo opravlja kot z navadnim domačim.

Angleško Rutlandsko popolnoma železno drevó orje dobro, enako pred imenovanimu, ima po verh še dobro lastnost, da enkrat zastavljeno reže in obrača lepo brazdo brez vsiga deržanja za ročnike; zatorej s tem drevesom ravno tako en sam človek zna orati, kot s prednima dvéma, da si je ravno dolgo; tode njega prenašba pri obračanju je huda zavolj velike teže. Zato je le priporočiti posestnikom dolgih, ravnih in ne kamnitih njiv.

Enako Rutlandskimu v opravi je občno-angleško, toda vedno pazljivost oratarja potrebuje, kteri mora vedno za ročnike deržati.

(Dalje sledi.)

Vodila k sreči in blagostanju, za mestjane in kmetovavce.

(Dalje.)

11. Delaj pridno, pa ne delaj presilno! Za

pridniga delavca je u vsakim germu kos kruha, pod vsakim kamnam krajcar. Pa vsaki reči sta odločena čas in mera. Torej svojih moči ne napečaj presilno; privoší sebi in drugim tudi praznike in ure počitka. Naj se delo primerno s pokojem versti! Po dokončanem delu je dobro počivati; po počitku gré zopet delo hitrejši od rok.

12. Prihranítva je pridobítva. Kar si človek prihrani, je gotov dobiček. To nar bolj skušnja uči. Prihrani naj si pa vsakter, kolikor mu je mogoče, za dni starosti, bolezni, nesreče. Jugoslavenska poslovica modro velí: „Čuvaj bele denarje za černe dneve“.

13. Bolje je še imeti, kot še le loviti. Tega vodila se je treba u vsakim hišovanji skoz in skoz zvesto deržati. Torej ne zanašaj se na noben dohodek, dokler ga nimaš, na nobene denarje, dokler jih nimaš u roci. Previdnimu gospodarju mora včasih manjši pa gotovi znesek še bolj po volji biti, kakor večja skupnina taciga, ki je u ptuji nevarni roci, ali kteri še po oblakih prihodnosti plava.

(Dalje sledi.)

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

11. pismo.

14. kimovca 1851.

Dragi prijatelj!

Vganil sim jo bil — dež je lil tri dni skoraj neprenehama, jez pa sim se vsaki dan dvakrat z veseljem v toplicah kopal, kakor je tukaj navada. Toplice so majhna vas, ne dalječ od Kerke. Voda, ki je čez 30 R. stopinj gorka, izvira iz nekiga siviga apnénika in nima nobeniga duha ne posebniga okusa. Hvalijo jo posebno za mertudne in take, ki jih po udih terga; pa tudi v mnogih družih boleznih neki dobro pomaga. Nad zvirkam je veliko poslopje kneza Turjaškiga, in v tem poslopji trojna kopelj — za gospodo, za bolne vojake in bolj premožne kmečke ljudi, ki vsakrat nekoliko plačajo, in za uboge brez plačila. Poslednji dve stenisko obokani. — Ko se v kopelj pride ali iz nje gré, je navada, kakor mende tudi v drugih toplicah, tiste, ki so že v nji, ali ki še dalje ostanejo, po nemško pozdraviti: „Gott segne das Bad“. Mene je to pozdravljanje posebno veselilo, ker so vsi — eden z debelim, drugi s srednjim, in spet drugi s tanjkim glasom — odgovarjali in je vsak ravno te 4 besede natanjko ponavljal: „Gott segne das Bad“. Čudil sim se, de se nihče ne prederzne teh besed saj toliko spremeniti, de bi odgovoril: „Gott segne es!“ Take opice smo.

Ko se je bilo zvedrilo, sim jo v Soteško dolino, in dalje čez Rosek, Poljane in Cernomošnico odrinil. Tu sim bil spet v Kočevski vojvodini. O prihodu nemških Kočevarjev na Krajnsko sim že govoril. Po pravici pa reči, gotoviga mende nihče ne vé, ko de so Kočevarji Nemci vsred slovenske zemlje. Posebna hvala jim gré, de so, tako dalječ od nekdanje domovine, že toliko stoletij svoj materni jezik, svoje starodavne šege in svojo nekdanjo obleko in z vsim tem svojo narodovnost ohranili. Ali bi ne bilo lepši in boljši, de bi bile tudi naše zale Slovenke pri starim ostale, namest de se z angleškim mušlinam in kambrikam šopirijo in v svilnim lišpu veliko denarjev potrosijo? — Gledé stariga neravno prijetniga nemškiga jezika v Kočevji nisim imel časa, kaj posebniga nabrati. Mnogo besed ima pri Kočevarjih drug pomén ko v navadnim nemškim jeziku, in mnogo so si jih tudi iz našiga slovenskiga narečja prilastili, kakor na primer ta izrek

kaže: „Das Kind jeket, geh' es tödten“ — to je — otrok joka, pojdi mu dat sesati ali ga vtolažit. — Kočevarji so pa tudi sicer zastran svoje treznosti, pridnosti in delavnosti vse hvale vredni. Ker njih gorata, silno kamnita in merzla deželica le malo rodi, so prisiljeni si drugod pridobivati, česar jim je treba, in kupčujejo z mnogoverstnim blagam dalječ po svetu.

Cela pot od Toplic do Semiča je bila večidel slaba in dolgočasna; ko sim pa verh hriba nad Semičem prišel, se mi je odperl kaj lep pogled po Černomeljski in Metliški okolici in dalje proti jugu na Horvaško, posebno proti Reki in Senju, kjer nad Ogulinam visoki Klek krasno glavo kviško molí. Iz verh hriba se mi je cela okrajna velika in leparavnina zdela; ali ko sim nižje prišel, sim vidil, de so tla gričaste in semtertje močno kamnite. V Semiču, kiima prek hriba veliko prav lepih vinogradov, sim se le eno uro vstavil, in častiti gospod fajmošter Žagar mi je svoje pohoštvo, farno cerkev in bližnje kraje Semičiške doline prijazno okazal.

Dve uri od Semiča na desno ali proti jugo-zahodu je Černomelj, majhno revno mestice naših Belih Krajncov, 10 milj od Ljubljane. Bele Krajnce pa jih zato imenujejo, ker se po horvaško in drugači nosijo, ko drugi Krajnci. Ondašnji prebivavci imajo lepo polje, lepe senožeti in prav lepe vinograde; pri vsim tem pa so neki večidel revni in ubogi, mende za to ker jim toča in hude vremena večkrat veliko škode storé, kakor se je tudi, bodi Bogu milo! letos prigodilo.

Ravno toliko, namreč 2 uri, je iz Semiča proti jugo-izhodu v Metliko, tudi pohlevno mestice, kamor sim se bil takrat namenil. Voznik me je peljal pri Kropi čez neko majhno reko, in naprej po neki hosti, ki mi je sicer dopadla, ali pot je bila silno slaba. V Kropi, ki je velik in terden grad, se nisim vstavil, temuč naravnost v Metliko šel. Metlika je bila nekđaj do leta 1365 slovutih Goriških grofov; potem pa so jo austrianski nadvojvodi po dedšini dobili. — Prebivavci Metliške okolice so večidel katoliške vére, vunder pa je na izhodni strani nekoliko starovercov, ki jih Uskoke imenujejo. Tudi tod se nosijo ljudje po horvaško, in imajo še mnogo starodavnih šeg, po kterih se od drugih Krajncov ločijo. — Prav rad bi bil obiskal tū gospoda tehanta Vovka, ki si za vpeljanje sviloreje in za povzdigo sadjoreje slavno prizadeva, in ki ga zastran njegove priljudnosti in blagodarnosti cela okolica hvali in čisla; pa ga ni bilo domá. Zatoraj sim jo že o treh po poldne naprej na Horvaško potegnul.

Novičar iz slovanskih krajev.

Od sv. Antona v Slov. goricah na Štajarskem. Lepo slovesnost smo obhajali tukaj 16. t. m. Blizo farne cerkve stoji v majhni kapelici, po našem v Križu, iz kamna krasno izsekan kip sv. Janeza Nepomučana, svetnika blazega spomina med severo-slavjanskim narodam. Ravno je preteklo sto let od nja stavljenja, ktere prilike čast. g. fajmošter Juri Kostervein niso zamudili, stoletni spomin slovesno obhajati. Strel in zvonjenje je že zjutraj za rano visoki praznik celi okolici naznanilo, iz ktere je tudi privrišalo več jezer ljudstva; Bog pa nam je dodelil dan, kakoršnega še letos nismo imeli. Ob pol desetih se sv. rešnje tele v dolgi procesii prenese k okinčani kapelici sv. Janeza, ktero je spremilo mnogo mašnikov iz bližnje okolice in krasno ovenčanih deklet v beli opravi, ki so milo slovensko pesem v slavo Jezusu popevale. Pri štatvi je bila velika sv. maša; po evangelji so verli domorodec gosp. dr. Lovre Vogrin tako goreče pridigovali, da

vsako serce je bilo globoko ginjeno. Zahvalnica nar Vikšemu je končala slovesni spomin. Kar pa je še visoki svetek povzdignulo, je lega sv. Antona, visoko na griču stoječ kakor čuvaj Slovenskih goríc z nar lepšim dalekovidom po celi okrajni; pa tudi ganljivo so bili slišati glasi za to priliko sostavljene pesme v slavo sv. Janezu, ki so jo slovenske pevke milo popevale. Memo gredé opomnim, da se tukaj, akoravno komej 2 milj od nemške meje, pri božji službi le slovensko popeva, v šoli pa razun nar potrebnešega nemškega le v slovenskem jeziku uči; zato pa tudi šola, ktera še ni dolgo golo nemška je brez vsega sada bila, začénja lepe mladike poganjati.

Temu popisu lepe slovesnosti še pristavim, da letošnja dolga zima in zmladletni merzli viharji v naši okolici niso ne polju, ne drevju, ne tersu škodovali, tudi reč, ktero je po Dravskem in Murskem polju večidel zima vzela, se po naših gričih lepo kaže. Merzel vihar pa je nam to dobroto storil, da je kebre in gosenice, kterih se je že sred aprila veliko prikazalo, tak pokončal, da sedaj skoro ni duha ne sluha od njih. Tak je Bog hudo k dobremu vernul; pričakujemo tadaj, ako huda ura nas prihodnje ne doletí, v naših lepih sadosnosnikih razun jabelk, ktere za letos morebiti zavolj lanjske preobilnosti počivati hočejo, lepega sadja, v vinogradih sladkega vina in po njivah gotovo zlo potrebnega kruha dovelj.

J. K.

Iz Dolenskega. Spet se je pot odperla na Goro k zamaknjeni deklini. 13. maja grém za rana ko je 3 ura bila od Novegamesta po cesti, kar se vežna vrata neke hiše tik ceste odprejo, in 12 žensk zvervi na cesto. „Kam pa greste?“ jih vprašam. „K zamaknjenemu dekletu na Goro“, mi odgovoré. „Od kod pa ste? — na dalje velim. „Od Brešc — mi rekó. „Škoda“ — nastavim govor na dle — „za vaše stopinjice, ki jih po takih potih delate“. „Kaj bo škoda“ — mi réče okoli 16 let staro dekle — „tam bo še večí terpež, morebiti v večnem ognji“. — „Bog moj“ — si mislim — „da si ljudje nauk od večnega ognja tako dobro zapametijo, pote pa mu uiti tako smešne nastavljajo!“ Véra nas uči, da je Božje razodenje tako izveršeno, da „ko bi angelj z nebes prišel, pa kaj drugega učil, naj bo preklet“. Ako je temu tako, kako morejo potem kristiani kako božjastno deklinó popraševati za duše na unem svetu? Čudni zapopadki morejo v nekterih glavah rojiti od Bitja vsih bitij. Kdor ima oblasti zoperstaviti se tej gerdi izpaki, je milo prošén, v imenu človeštva dopolniti svojo dolžnost. —o—

Iz Kalca 17. maja. Pred 2 letoma smo po pravíci tožili, da je Teržaška cesta tako slaba, da ni bilo varno se memo visocega voza peljati, ker jih je dosti prekucenjenih semtertje ležalo. Letos pa je cesta boljša, in le to se žaluje, da ni bila taka pred 20 leti. Železnica se nam scer bliža; vunder se mi zdi, če tolikanj poprav, tolikanj zidanja, tolikanj Berbircov in drugih delavcov na cesti vidim, da ne bojo še tak kmalo hlaponi po Krasu bobneli. Marsiktero delo je pa res prav potrebno, ker se vé, da je Teržaška cesta slabo sozidana. Ako vidimo pri Dilicah dva taka klanca, da je vsak voznik, posebno v gerdem vremenu ali kadar je cesta posuta, prisiljen priprege najeti, — ako vidimo, da gré cesta čez stermi klanec skozi Štorjo, namesto da bi šla od Sinadolske lokve prek hriba na levi strani nad Štorjo proti Sežani, si moramo misliti, da so nekđaj cestarji le gostivnic iskali, naj so že bile na gričih ali v dolinah! Kdor pa je clò Reško cesto med Zagorjem in Knežakom, ali pa unekraj mostiča pod Globovnikom sozidal, je bil serdit sovražnik ravnin, ali pa je le v nebesa silil. Prav umno pa je, da sadaj skušeni rojak, g. Dragotin Doksat,